

СУТНІСТЬ ПРИНЦИПУ ОСОБИСТІСНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ

Левченко Фессалоніка Григорівна

ORCID ID: 0000-0003-4295-2934

канд. пед. наук, доцент, старший науковий співробітник
відділу профільного навчання

Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Головним здобутком будь-якої країни, що визначає її статус у світі, є інтелектуальний потенціал фахівців усіх профілів. Адже освічена й компетентна особистість краще орієнтується в інноваціях і приймає їх, швидко реагує на вимоги суспільства, прагне до особистого та суспільного розвитку, вона є «економічно вигідною» країні. З огляду на ці запити, виникає необхідність модернізації системи освіти відповідно до потреб ринку праці.

Сучасний освітній процес ґрунтується на засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного і компетентнісного підходів. Особистісно орієнтований забезпечує формування академічних, соціокультурних, соціально-психологічних компетентностей особистості, діяльнісний – розвиває в неї практичні уміння й навички, компетентнісний – ґрунтується на міждисциплінарних, інтегрованих вимогах до результату навчання і сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей. При цьому кожна ключова компетентність має проектуватися на предметну. Саме останній підхід є одним із основних у процесі підготовки майбутніх компетентних фахівців будь-якої сфери діяльності. Адже сучасний молодий спеціаліст повинен мати фундаментальні знання, ґрунтовну практичну підготовку, бути креативним, творчим, уміти працювати в колективі. Компетентний фахівець є конкурентоздатним не лише на національному, а й на світовому ринках праці.

На думку В. Болотова, В. Серикова, А. Хуторского компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті освіти, формуванні здатності людини діяти в різних ситуаціях.

І. Зимня зазначає, що компетентнісний підхід визначає результативно-цільову та практичну спрямованість освіти, її прагматичний і предметно-фаховий аспект [1].

Українські вчені під поняттям «компетентнісний підхід» розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей особистості, тобто інтегрованої характеристики людини. Основною ідеєю компетентнісного підходу є діяльнісний характер змісту освіти [2]. В. Химинець характеризує цей підхід як «спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості» [3]. З позиції сучасних дослідників, аналізований підхід спрямований на формування професійних і особистісних якостей, організаторських здібностей, уміння приймати рішення і брати на себе відповідальність, володіння необхідними комунікативними якостями, здатності оцінювати соціальні процеси, визначити місце й роль у них своєї професійної діяльності, знаходити шляхи її вдосконалення.

О. Пометун зазначає, що «компетентнісний підхід до навчання тісно пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним, оскільки стосується особистості того, хто навчається, і може бути реалізованим та перевіреном у процесі виконання конкретною особистістю певного комплексу дій. Він потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі, яка існує «об'єктивно» для «всіх», на суб'єктивні надбання однієї, конкретної особистості, надбання, що їх можна виміряти» [4].

Під компетентнісним підходом вбачаємо систему принципів, технологій, методів, прийомів, засобів, форм навчання, виховання і розвитку майбутнього фахівця, спрямовану на вироблення в нього ключових і предметних компетентностей, що гарантує високий рівень і результативність у професійній і суспільній діяльності.

Зазначений підхід у навчанні базується на дидактичних принципах. Виокремимо принципи, які мають особливо важливе значення у процесі реалізації компетентнісного підходу в освіті, а саме: положення про життєтворчу спрямованість компетентнісної освіти; про необхідність особистісної та діяльнісної направленості навчального процесу; принципи опори на попередній досвід діяльності, творчого осмислення соціального досвіду, спрямованості на результат.

Зупинимося на більш детальному описі принципу про необхідність особистісної та діяльнісної направленості навчального процесу, що розкриває суть компетентнісного підходу, а саме: базується на ставленні до дитини як до суб'єкта, ціннісному сприйнятті кожної особистості, повазі до її самобутності.

Реалізація компетентнісного підходу відповідно до зазначеного принципу передбачає підтримку дитини, формування у неї механізмів саморозвитку, самозахисту, самовиховання, які необхідні для людського життя.

За цих умов завдання освіти полягає в підтримці та розвитку природних задатків дитини, збереженні та зміцненні її здоров'я, становленні її самобутності, формуванні здатності до соціальної та творчої самореалізації.

У педагогічному процесі поняття особистісний саморозвиток включає такі процеси, як самозмінювання, самоуправління, самовиховання і самонавчання [5]. Розвивати учнів потрібно в такому напрямку, щоб викликати у них потребу в саморозвитку, активному самотворенні. Тільки той розвиток вважається ефективним, який передбачає в особистості потребу самовдосконалюватися. Саморозвиток учнів тільки тоді стає важливим фактором їхнього формування, коли здійснюється правильна педагогічна організація цього процесу. Набуваючи в процесі діяльності певного досвіду, особистість починає вільно і самостійно вибирати цілі і засоби цієї діяльності, керувати нею, одночасно вдосконалюючи і розвиваючи свої здібності.

Особистість розвивається не тільки за закладеною в ній біологічною програмою і під впливом навколишнього середовища, але і в залежності від досвіду, потреб, інтересів, здібностей, що формуються в її психіці. Це означає, що необхідно забезпечити останнім такий напрямок, що сприяв самовдосконаленню особистості, покращенню і розвитку її природних даних.

Одним із найскладніших видів діяльності, в яку включаються учні з педагогічних міркувань, є діяльність, спрямована на перетворення власної особистості, тобто самовиховання. Спрямувати активність вихованця на

створення власної особистості – значить зробити його співучасником процесу виховання, суб'єктом, союзником у досягненні виховної мети.

Головною метою самовиховання на сучасному етапі є досягнення вихованцем згоди із самим собою, пошуку сенсу життя, самоактуалізація і самореалізація потенційних можливостей та активне самоутвердження у суспільному житті.

Ефективності самовихованню сприяє адекватна самооцінка, її відповідність реальним здібностям і можливостям. Важливою умовою розвитку самовиховання є рефлексія як процес пізнання учнем самого себе.

Сучасна школа недостатньо уваги приділяє розвитку в учнів рефлексії, про що свідчать результати соціологічного опитування. Серед опитаних старшокласників лише 22% замислюються над питаннями про пізнання себе, тоді як 17% мають чіткі життєві орієнтири, 18% - усвідомлюють мету свого життя і лиш 13% цікавлять процеси, які відбуваються у суспільстві, перспективи його розвитку. У досягненні життєвого успіху учні недооцінюють вольові якості, уміння підпорядковувати собі обставини (18% респондентів вважають, що останні відіграють суттєву роль), 21% віддає перевагу почуттям вимогливості і відповідальності. Зважаючи на це, першочерговим завданням сучасної школи є виховати самостійну особистість здатну приймати рішення і нести за них відповідальність, критично мислити, вступати в дискусії.

Механізми самозахисту спрямовані на те, аби фізично чи психологічно захистити себе від небезпеки, реальної або вигаданої, яка виникає в оточуючому середовищі. Психологічний самозахист полягає в бажанні та вмінні розпізнавати негативні впливи на особистість й не допускати цих впливів.

Щоб сформувати механізми самозахисту у учнів необхідно розвивати наступні здібності: гнучкість, толерантність до змін в навколишньому середовищі, творчу активність, адекватно сприймати індивідуальні особливості, здатність до саморегуляції діяльності та емоційних станів, конструктивно вирішувати зовнішні й внутрішні конфлікти.

Отже, основним завданням сучасної освіти є виведення особистості учня в режим самовдосконалення. До такого якісно нового результату освіти, виховання й розвитку учнів приводить закономірна зміна цілей, змісту, методів, форм організації педагогічного процесу. Такою рушійною силою і є компетентісний підхід в освіті, що визначає результативно-цільову спрямованість освіти, і має безперечні переваги над іншими традиційними та інноваційними підходами. Згідно цього підходу кінцевим результатом навчання є сформованість компетентностей особистості, перенесення акцентів з рівня знань суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем.

Список використаних джерел:

1. Зимняя, И. А. (2006). Компетентностный подход в образовании (методолого-теоретический аспект). Проблемы качества образования, (2), 7–10.
2. Остапенко, Н. І. (2012). Компетентісний підхід до навчання української мови та його складники. Українська мова і література в школі, (1), 51–53.
3. Химинець, В. В. Компетентісний підхід
4. до професійного розвитку вчителя. Вилучено із [http:// zakinpko.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49](http://zakinpko.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49).

5. Поментун, О. І. (2004). Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи (66-72). – Київ. К.І.С.
6. Селевко, Г. & Журавлєв, В. (2002). Технология саморазвития личности школьника. Воспитание школьников (4,5).

ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Павленко Анатолій Миколайович

викладач кафедри підготовки офіцерів запасу

Національна академія Національної гвардії України, Україна

Поняття освіти проявляється в постіндустріальному суспільстві як надбання особистості, як засобу її самореалізації в житті та побудови особистої кар'єри. Все це призводить до змін функцій військового педагога, цілей, форм, методів навчання та його мотивів. Процес швидкого входження сучасної України в світовий і насамперед європейський простір характеризується запозиченням основних стандартів Європи та всього світу. На даний момент освітні цілі формуються на міждержавному та міжнаціональному рівнях. У такому випадку основні цілі та пріоритети проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Інтеграція у міжнародне співтовариство є невід'ємною рисою політики у галузі освіти будь-якої країни.

Компетентнісно-орієнтовне навчання стало одним із нових інноваційних підходів, впроваджених до освітніх навчальних програм з метою реалізації таких цілей. Зауважимо, що дослідження компетентнісної освіти як у теорії, так і на практиці активно розвивається в зарубіжних країнах, звідки до нас і прийшло саме це поняття [1]. На думку багатьох міжнародних експертів, впровадження компетентнісного підходу до стандартизації змісту освітніх галузей є одним із основних елементів розроблення стандартів освіти. Тому у провідних країнах світу, де відбувається процес визначення та відбору ключових компетентностей, поширений компетентнісно-орієнтований підхід до стандартизації освіти.

Ідея виховання компетентного фахівця з необхідними знаннями, високими моральними якостями та професіоналізмом, котрий в змозі адекватно діяти в різних ситуаціях, використовуючи ці знання і брати на себе відповідальність за свою діяльність, є основою поняття компетентності.

Висновки. Таким чином, компетентність як продукт особистої життєвої активності індивіда являє собою не стільки значний обсяг досвіду та здобутих знань, скільки вміння їх використати в потрібний час в процесі своєї діяльності.

Сформованість ключових компетентностей сприяє покращенню якості життя людини і надає індивіду можливість ефективно брати участь у багатьох сферах життя. Ключові компетентності є базою професійної компетентності майбутніх офіцерів – захисників України, а основою для їх формування виступають соціальні та індивідуальні потреби.